

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - השנה השלושים
 יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
 הסתדרות נשי-מזרחי באמריקה

שופטים (תשל"א) י"ז ח' - י"א אין עלון הדרכה

א. שאלות ברש"י

1. ח' ד"ה כי יפלא: כל הפלאה לשון הבדלה והפרשה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך.

מפרש דבריו בעל באר יצחק: "ההבדלה" הוא הפך החבור, ו"הכסוי" הפך הגלוי, ושניהם משתתפים בהוראת רחוק הדבר האחד מן הדבר האחר, והיותם בלתי נוגעים זה בזה בקצותם, וכמו שהדבר הנבדל בלתי נוגע בדבר הנבדל ממנו, כן הדבר המכוסה אין קו הראות נוגע בו, אלא שהדבר המכוסה הוא נבדל ע"י דבר שלישי שהוא אמצעי בין שני הנבדלים, והדבר הנבדל הוא מצד הפרש המקומי בלבד, ולזה כל "מכוסה" - נבדל ואין כל "נבדל" מכוסה. כל זה בהבנה הגשמית של השמות הללו.

אבל בהבנה הרוחניות או המושאלות יכונה השנת הדבר המושג ב"נגיעה", וכאלו המשיג נוגע במשיג ודבק בו; וקוצר השגה המשיג יכונה ב"הבדלה" ופרוד, שהמשיג נבדל מן המושג ורחוק מזה; ולזה כל דבר תמהון, יאמר עליו שהוא "פלאי", לפי שקצר יד המשיג להשיג דרך התהוות הפלא הזה.

אבל לרוב ישתמש בעל הלשון להוראת קוצר ההשגה בשם "העלם" ו"כסוי", לפי שהדבר הנעלם מן ההשגה הוא לרוב אם התולדה יוצאת מהקשים רבים ומשפטים אחוזים זו בזו כחוליות השלשלת, לפי שהמשפטים ההם הם כמו אמצעים בין ההקדמה הראשונה ובין התולדה האחרונה הנדרשה והוא על יחס אחד עם הכסוי הגשמי המפסיק בין הדבר לבין ראות העין.

וישתמשו הכתובים לכנות קצור ההשגה בכסוי והסתר.

2. מה ראה רש"י להעתיק מושג ה"פליאה" ל"הבדלה", ל"הפרשה" ואחר כך ל"כסוי"? השווה את דברי רש"י אלה לדבריו

בראשית י"ח ד"ה היפלא מה' דבר: כחרגומו "היתכסי". וכי שום דבר מופלא ומופרד ומכוסה ממני מלעשות ברצוני.

הסבר מה ראה רש"י לפרש במקומו את "היפלא", אע"פ שכבר פרשו בבראשית, והלא מדרכו לפרש מושג רק עם הופעתו הראשונה בלבד?

xx 3. ח' ד"ה בין דין לדין: בין דין זכאי לדין חייב.

" דברי ריבות: שיהיו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מזכה.

ומקשים מפרשי רש"י, מה הוסיף בדבריו האחרונים על מה שכבר פירש בד"ה בין דין לדין?

ב. י"א ד"ה ימין ושמאל.

רמב"ן... אפילו חשוב בלבך, שהם טועים והדבר פשוט בעיניך כאשר אתה יודע בין ימין לשמאלך, תעשה כמצותם ואל תאמר: "איך אוכל החלב הגמור הזה או אהרוג האיש הנקי הזה?" אבל תאמר: כן צוה אותם האדון המצוה על המצוה, שאעשה ככל מצותיו ככל אשר יורוני העומדים לפניו במקום אשר יבחר ועל משמעות דעתם נתן לי התורה, אפילו יסעו, וזה כענין ר' יהושע עם ר' גמליאל ביום הכפורים שחל לחיות בחשבונו.

והצורך במצוה הזאת גדול מאד, כי התורה נתנה לנו בכחב וידוע הוא שלא ישחוו הדעות בכל הדברים הנולדים; והנה ירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה תורות, וחתך הכתוב לנו הדין, שנשמע לבית הדין הגדול העומד לפני השם במקום אשר יבחר ובכל מה שיאמרו לנו בפירוש התורה, בין שקבלו פירושו עד מפי עד, או שיאמרו כן לפי משמעות המקרא או כוונתם, כי על דעת שלהם הוא נותן לנו התורה, אפילו יהיה בעיניך שמחליף הימין בשמאל, וכל שכן שיש לך לחשוב שהם אומרים על ימין שהוא ימין, כי רוח ה' על משרתי מקדשו ולא יעזוב את חסידיו, לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול.

(ענין ר' יהושע עם ר' גמליאל המוזכר בדבריו הוא המסופר בראש השנה פרק ב' משנה ח' - ט')

מעשה שבאו שנים (שני עדים) ואמרו: "ראינהו" (הירח) שחרית במזרח וערבית במערב. " אמר ר' יוחנן בן נורי: "עדי שקר הם." כשבאו ליבנה קבלן רבן גמליאל ו עוד באו שנים ואמרו: "ראינהו בזמנו ובליל עבורו לא נראה" וקבלן רבן גמליאל. אמר ר' דוסא בן הרכינס: "עדי שקר הן. היאך מעידים על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שניה?!" אמר לו ר' יהושע "רואה אני את דבריך". "שלח לו רבן גמליאל: "גוזרני עליך, שתבוא אצלי במקלך ובמעותיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך". הלך ומצאו ר' עקיבא (לר' יהושע) מיצר. (בר סנורה: שהנשיא גזר עליו לחלל את יום הכפורים). אמר לו ר' עקיבא: "יש לי ללמוד, שכל מה שעשה רבן גמליאל - עשוי. שנ' (ויקרא כ"ג): "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם" - בין בזמנם, בין שלא בזמנם - אין לי מועדות אלה אלו." בא לו (ר' יהושע) אצל ר' דוסא בן הרכינס; אמר לו (ר' דוסא) "אם באים אנו לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל, צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין, שעמד מימות משה עד עכשו, שנ' (שמות כ"ד) "ויעל משה ואהרן נדב ואביהו ושבעים מזקני ישראל" ולמה לא נתפרשו שמוהיהם של זקנים? אלא ללמד שכל שלושה ושלושה שעמדו בית דין על ישראל, הרי הוא כבית דינו של משה. " נסל מקלו ומעוהו בידו, הלך ליבנה אצל רבן גמליאל ביום שחל יום הכפורים להיות בחשבונו. עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו. אמר לו (רבן גמליאל): "בא בשלוש רבי ותלמידי, רבי בחכמה ותלמידי - שקבלת דברי."

- 1) מה קשה לרמב"ן בפסוקנו?
- 2) הסבר את המקומות המסומנים בקו בדבריו.
- 3) מה טעם המצוה לפי דעת הרמב"ן?
- 4) החוכל לתת טעם אחר למצוה זו?
- 5) מה הם המקורות שממנו ישאב בית דין הגדול את הוראותיו, לפי דברי הרמב"ן?

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר, יפתור כל אחר לפי הבנתו שאלות וגם חשובות יש לשלוח לנחמה ליכוביץ, ר' הצבי 10, ירושלים.